

Het geheim van Gray

Het studieboek *Psychology* nader bekeken

Afgelopen jaar verscheen de zesde editie van Peter Grays *Psychology*, het meest gebruikte handboek aan Nederlandse universiteiten en daarmee van groot belang voor de ontwikkeling van veel sociale wetenschappers. Voormalige psychologiestudenten Corine Don en Paul de Vreede nemen het boek opnieuw ter hand en bekijken het vanuit hun respectievelijk didactische en beeldtheoretische achtergrond.

door Corine Don en Paul de Vreede

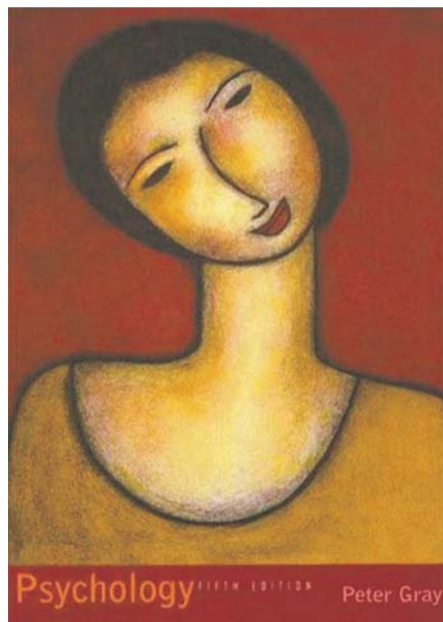
PSYCHOLOGY (6TH EDITION)
door Peter Gray.
Worth Publishers. New York 2010.
674 pag. € 55,00

D

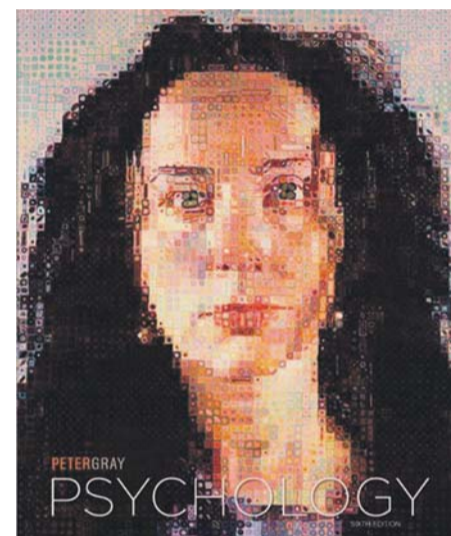
omvang van het boek: die vonden ze wel wat ontmoedigend, de eerstejaarsstudenten die wij vroegen naar hun bevindingen met Peter Grays *Psychology*. En dat de eerste hoofdstukken in het teken stonden van de biopsychologie ook. Psychologiestudenten in Nederland worden met ieder VWO-profiel vanuit het voortgezet onderwijs tot de studie toegelaten en hun drijfveer is niet zelden 'interesse in het gedrag van mensen' en 'mensen helpen'. Omdat de kennis van de biologie bij veel studenten gering is, zullen er wel meer studenten aanhikken tegen deze eerste hoofdstukken. Maar verder vonden ze dat het boek uitstak boven hun andere studieboeken. Het lijkt ook bij docenten goede papieren te hebben: het wordt aan de meeste universiteiten in Nederland voorgeschreven als inleiding in de psychologie. Welk geheim schuilt achter de populariteit van dit werk?

Psychology, door gebruikers kortweg Gray genoemd, biedt in bijna 700 pagina's een overzicht van belangrijke thema's in de psychologie. Het beleefde in 2010 zijn zesde editie in twintig jaar tijd. De voorlaatste editie verscheen in 2007. Elke editie heeft een buitengewoon goed

omgeving daarin speelt komt aan bod, net als culturele verschillen in wijze van redeneren of in het vóórkomen van psychische stoornissen. In ieder hoofdstuk staan talloze nieuwe verwijzingen naar onderzoek dat de afgelopen vijf jaar is gedaan, heel soms bij een tekst die ook in de vijfde editie voorkomt, maar veel vaker ook met nieuwe aanvullingen in de tekst. Ook bij de literatuurverwijzing aan het eind van ieder hoofdstuk (*Further Reading*) staan zeer recente titels naast de onvermijdelijke klassiekers. De zorgvuldigheid van de schrijver blijkt uit tal van subtiliteiten in dienst van de modernisering van zijn werk. Zo zien we bijvoorbeeld in de respectievelijke edities wis-

De vijfde en zesde editie van *Psychology* door Peter Gray.

'Mogelijk wil Gray laten zien dat de verschillende vakgebieden binnen de psychologie elk een ander mensbeeld opleveren, die stuk voor stuk een facet verklaren van het gecompliceerde wezen dat we zijn.'

verzorgd voorkomen en Gray is door de jaren heen trouw gebleven aan bepaalde specifieke vormgevingsaspecten: op alle edities van zijn handboek prijkt op de omslag paginagroot een vrouwenportret, altijd in close-up, altijd licht geabstraheerd maar onmiddellijk herkenbaar. Mogelijk wil Gray laten zien dat de verschillende vakgebieden binnen de psychologie elk een ander mensbeeld opleveren, die stuk voor stuk een facet verklaren van het gecompliceerde wezen dat we zijn.

De schrijver stelt zichzelf ten doel het boek actueel en accuraat te houden. Thema's die Gray in deze editie heeft aangepast aan recente ontwikkelingen en inzichten binnen de psychologie zijn bijvoorbeeld de plasticiteit van het brein (zie hoofdstuk 5 over artificiële ledematen), de werking van het geheugen, gedrag op het gebied van seksualiteit in verband met hormoonspiegels en de prefrontale gebieden van de hersenen. Ook recent onderzoek naar de invloed van zelfbeoordeling op gedrag en de rol die de

selende plaatjes en bijschriften ter illustratie van het homohuwelijk en is een zinnetje als 'Now where did I put my dictionary?' in de loop der tijd veranderd in 'Now where did I put my laptop?'

De wijze waarop Gray zijn materiaal ordent wordt door de eerstejaarsstudenten bejubeld. Gray sprak in het voorwoord van de vijfde editie zijn diepe teleurstelling uit dat sommige docenten in het hoger onderwijs zijn boek niet gebruikten omdat die dachten dat het boek te moeilijk zou zijn voor beginnende studenten. Hij heeft er sindsdien veel werk van gemaakt om de bestudering van de stof te vergemakkelijken. Daarbij wilde Gray, naar eigen zeggen, geen concessies doen aan de inhoud en aan zijn oorspronkelijke doel om een overzicht van de psychologie te geven dat studenten aanzet tot kritische beschouwing en eigen reflectie. Dat is maar goed ook, want de kritische lezer zal zich afvragen of studenten in Nederland met een VWO-diploma werkelijk zoveel begeleiding in de vorm van ordening en vereen-

voudiging van de tekst nodig hebben. Op advies van cognitief psychologen en gebruikers van het boek heeft Gray aanpassingen aangebracht in het taalgebruik (vergelijk bijvoorbeeld hoe de titel 'Physiological Foundations for Seeing' [vierde editie] veranderde in 'How the Eye Works' [vijfde en zesde editie]) en geeft hij in het algemeen een duidelijker presentatie van ingewikkelde zaken. Gray brengt in praktijk wat hij predikt: in de organisatie van zijn boek vinden we de inzichten terug die hij als bevorderlijk presenteert in het kader van leren en de werking van het geheugen, bijvoorbeeld 'organisatie in hiërarchieën, opdelen in betekenisvolle gehelen en visualisatie in interactie met verbale informatie' (p. 325). Juist omdat Gray het leren in context van belang acht, sluit hij aan bij zaken die een student zich gemakkelijk kan voorstellen. In het

die de illustratie oproept koppelen aan het begrip dat je wilt verduidelijken, is een krachtige manier om het in het geheugen op te slaan.

Speciale aandacht verdienen de afbeeldingen die voornamelijk voorkomen in hoofdstuk 5, 'The Neural Control of Behavior': illustraties die processen op neuronaal niveau verbeelden. De interpretatie van deze afbeeldingen, waarin te zien valt hoe een actiepotentiaal door een axon schiet of hoe neurotransmittermoleculen de oversteek wagen naar een aangrenzend neuron, vraagt enige oefening. Deze beeldtaal van gekleurde bolletjes en driehoekjes die in hun bijpassende receptoren grijpen, vertaalt complexe materie in begrijpelijke verschijnselen, al blijft het van belang niet te vergeten dat het hier om constructies gaat en zeker niet om beelden van 'de werkelijkheid op

'Gray brengt in praktijk wat hij predikt: in de organisatie van zijn boek vinden we de inzichten terug die hij als bevorderlijk presenteert in het kader van leren en de werking van het geheugen.'

hoofdstuk over mechanismen rond motivatie en emotie (hoofdstuk 6) bijvoorbeeld, schrijft hij: 'If you are sleepy, your reaction even to the most interesting ideas in the chapter might be "oh hmmm...zzzzz".' Of, bij een illustratie van een duidelijk dorstige persoon die water drinkt voegt hij als bijschrift toe: 'Ahh, homeostasis.' De herkenning

neuronaal niveau'. Gray houdt zich hier verre van het driedimensionale spektakel dat we kennen uit populairwetenschappelijke publicaties en reclames voor psychofarmaca. Juist omdat de platen van weinig opsmuk zijn voorzien en zeer schematisch van aard zijn, zullen ze in het geheugen van veel psychologen gegrift blijven staan.

Het boek bevat zeventien hoofdstukken in acht delen. De hoofdstukken zijn visueel gemakkelijk te onderscheiden doordat ze alle beginnen met een figuratief, maar sfeervol en symbolisch kunstwerk dat telkens een gehele pagina beslaat. Zowel qua vormgeving als qua inhoud vallen deze pagina's buiten het verdere stramien van het boek. Het effect dat dit

het betreffende gedeelte hiërarchisch geordend staat en relevante observaties en concepten nog eens benoemd worden. Dit alles niet als 'losse opmerkingen', maar binnen een context. Deze reviews zijn ook heel geschikt als *previews*, overigens. In de kantlijn staan verder met grote regelmaat vragen die beogen de belangrijke punten van de tekst naar

bod aan didactische hulpmiddelen maakt dat er voor iedere student aanknopingspunten zijn om de bestudering van het boek te vergemakkelijken.

Het boek is dus nauwkeurig geschreven, is *up to date*, overzichtelijk en toegankelijk. Dit verklaart een deel van de populariteit ervan. Toch is Grays sterkste troef misschien nog wel deze: vanaf de eerste bladzijde merkt de lezer dat hier iemand aan het woord is die zijn passie voor het vak graag op hem of haar wil overbrengen. Daarbij is Gray in zijn teksten vaak merkbaar aanwezig. Zo spreekt hij uit: 'my sympathies are with you', namelijk met de student die dit boek niet gekozen heeft, maar wel geacht wordt de inhoud ervan binnenkort te kennen. Dat de schrijver af en toe wat bevoogdend wordt, moeten we dan maar voor lief nemen. Hij plaatst bijvoorbeeld datgene wat in een voorwoord thuishoort in het eerste hoofdstuk 'omdat studenten het anders niet lezen' en bezigt zinnen als 'wees niet bang je eigen aantekeningen in de marge van het tekstboek te schrijven'.

Peter Gray beoogt de psychologie te presenteren als een verzameling ideeën waarover studenten kritisch moeten

leren nadenken. Hij probeert dit te bereiken door steeds de nuance te zoeken in wat hij beschrijft. Hij waarschuwt voor elke theorie die alles probeert te verklaren vanuit één enkele oorzaak. Zo komen we zinnen tegen als: '(...) there is no firm answer. My own view is (...)'. Hij wijst bij het begrip significantie op het onderscheid tussen statistische en 'praktische' significantie. Bij de *DSMIV* merkt hij fijnzinnig op dat in deze laatste versie van het handboek voor diagnostiek van psychische stoornissen er heel wat meer zijn toegevoegd dan geschrapt. Hij besteedt hierbij aandacht aan *labeling* en aan verschuivingen in het denken: waar mensen vroeger bepaald gedrag zagen als een normale variatie in menselijk gedrag, lijkt men nu geneigd dit te zien als een psychische stoornis. Gray vertelt niet 'hoe het zit', maar zet aan tot nadenken over datgene wat de wetenschap ons tot nu toe heeft gebracht. Met hart en ziel én kennis van zaken: een succesvolle combinatie.

Corine Don is psycholoog en docent klassieke talen en filosofie. Paul de Vreede is psycholoog, beeldtheoreticus en illustrator. Met dank aan Lara Koijck en haar studiegenoten.

'Juist omdat Gray het leren in context van belang acht, sluit hij aan bij zaken die een student zich gemakkelijk kan voorstellen.'

teweegbrengt, is dat van een korte adem-pauze: een moment van reflectie of mogelijk een luchtige toelichting op wat in het bijbehorende hoofdstuk besproken wordt. Elk hoofdstuk kent een vaste indeling, waarbij paragrafen en subparagrafen door kopjes in verschillende kleuren zijn onderscheiden. Steeds wordt een gedeelte van een hoofdstuk beëindigd met een *Section Review*, waarin de informatie uit

voren te halen. Het gevaar van deze vragen is misschien wel dat studenten er zozeer op focussen dat ze het grote geheel ten slotte afgesloten met een gedeelte *Concluding Thoughts* en *Further Reading*. De *Concluding Thoughts* zijn vooral opgenomen om verbanden te leggen binnen het betreffende hoofdstuk en tussen hoofdstukken onderling. Het totaalaan-